

УДК 347.734

Сергій Куровський,здобувач Київського міжнародного університету,
суддя Вищого господарського суду України

ІНСТИТУЦІЙНІ ОЗНАКИ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізуються особливості фінансово-правової відповідальності як виду юридичної відповідальності. Визначаються особливості застосування фінансово-правової відповідальності за порушення, що допускаються у банківській сфері. Із цією метою аналізуються особливості предметного регулювання банківського права та банківського законодавства. Визначаються загальні та особливі риси, що дозволяють виокремити інституційні ознаки фінансово-правової відповідальності у сфері банківської діяльності.

Ключові слова: банківська діяльність, банківське законодавство, банківські правовідносини, фінансово-правова відповідальність.

Політична ситуація в Україні спричиняє негативний вплив на банківську систему та призводить до численних порушень у сфері банківської діяльності, що допускаються різними суб'єктами банківських правовідносин. Скоєння правопорушень тягне за собою необхідність застосування заходів юридичної відповідальності, що мають свої особливості, пов'язані зі специфікою сфери банківської діяльності у цілому. Необхідність якісного правозастосування у сфері банківської діяльності та недопущення зростання порушень у цій сфері вимагають не лише якісного правового інструментарію та процедур застосування заходів відповідальності, а й якісної теоретичної бази, що може покладатися в основу рішень (у тому числі й судових органів) у процесі розгляду спорів, пов'язаних із порушеннями банківського законодавства. Зазначене обумовлює актуальність обраної для дослідження теми та визначає предмет дослідження даної статті. А саме — дослідження та розкриття особливостей застосування фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері банківської діяльності. Тим більше, що зазначене питання допоки не знайшло належного рівня теоретичного висвітлення.

Зазначені міркування саме й були покладені в основу визначення в якості предмета даної наукової публікації пи-

тання щодо визначення інституційних ознак фінансово-правової відповідальності, заходи якої застосовуються за порушення у сфері банківської діяльності.

Зазначимо, що юридична відповідальність має свій, відмінний від інших видів відповідальності, юридичний зміст. Він знаходить свій прояв у правових настановах і в нерозривному зв'язку з державою, яка, власне, забезпечує реалізацію юридичної відповідальності [1]. При цьому юридична відповідальність являє собою різновид соціальної відповідальності, що настає за порушення різних соціальних норм (права, моралі, звичаїв, корпоративних норм) [2]. Великий енциклопедичний юридичний словник визначає юридичну відповідальність як специфічне правовідношення між державою в особі її органів (суду, спеціальних інспекцій тощо) і правопорушником, до якого застосовуються юридичні санкції з негативними для нього наслідками (позбавлення волі, штраф, відшкодування шкоди тощо) [3]. Зазначені вище положення відображають базові підходи до розкриття поняття юридичної відповідальності, яке вважається одним із найбільш складних та неоднозначних правових понять.

Незважаючи на те, що конституційні норми містять положення щодо чотирьох базових видів юридичної відповідальності (кримінальна, адміністративна, ци-

вільно-правова та дисциплінарна), в юридичній науці представлено обґрунтовані позиції щодо інших самостійних видів юридичної відповідальності. До таких видів відносять господарську, земельну, екологічну, конституційну тощо. Так, П. М. Рабінович зазначає, що «критеріями видової класифікації заходів юридичної відповідальності мають бути юридична природа відповідного правопорушення та характер шкоди, що ним спричинена» [4].

Значна кількість наукових та навчально-методичних праць у галузі фінансово-права доводить наявність фінансово-правової відповідальності. Зокрема серед авторів, у роботах яких обґрунтовується об'єктивна необхідність виділення фінансово-правової відповідальності в якості відокремленого виду юридичної відповідальності, слід назвати О. В. Бакун, З. М. Бурда, Л. К. Воронову, Д. О. Германцева, Е. С. Дмитренко, А. Й. Іванського, М. П. Кучерявенка, О. П. Орлюк, Н. Ю. Пришву, Л. А. Савченко, Т. В. Сараскіну, О. Г. Свечнікову, І. А. Сікорську, Л. В. Тернову та багатьох інших. На користь такої позиції слугують положення щодо особливостей правової природи, суті, значення, функцій, специфіки заходів відповідальності та особливостей їх застосування, притаманних саме фінансово-правовій відповідальності. Водночас аналіз цих робіт доводить, що надзвичайно мало уваги приділяється питанням фінансово-правової відповідальності у банківській сфері, що, на наш погляд, є сьогодні недоречним. Усе вищевикладене дозволило визначити актуальність представленої наукової публікації та ступінь наукової розробки та запропонувати в якості предмета дослідження визначення особливостей фінансово-правової відповідальності, що застосовується у сфері банківської діяльності.

Зокрема А. Й. Іванський, роботи якого присвячені безпосередньо дослідженню правової природи даного явища юридичного світу, розглядає функції фінансово-правової відповідальності як основні напрями її правового впливу на фінансові правовідносини, в яких виявляється її соціальне призначення і за допомогою яких досягаються цілі фінансово-правової відповідальності [5]. Такі функції, з

одного боку, впливають із загальних принципів юридичної відповідальності, а з іншого — набувають особливостей, притаманних саме фінансово-правовій відповідальності, що обумовлені галузевою приналежністю даного виду відповідальності. Оскільки завдяки функціям фінансово-правова відповідальність реалізує своє призначення, останні є взаємопов'язаними із санкціями, що впливають із фінансово-правових норм, а також наслідками їх застосування. При цьому наслідки можуть носити соціальний та майновий характер, що буде у більшості випадків поєднаним. Недаремно фінансово-правову відповідальність визначають як зв'язок особи, яка вчинила фінансове правопорушення, зазнати позбавлення майнового характеру через застосування органами фінансового контролю фінансових санкцій у порядку, встановленому фінансовим законодавством [6; 7]. Разом із тим, фінансово-правова відповідальність тісно пов'язана з вихідними видами юридичної відповідальності.

До особливостей фінансово-правової відповідальності, обумовлених специфікою предмета регулювання фінансового права, відносять публічно-майновий характер, спрямування на охорону фінансових правовідносин, специфіку нормативної, фактичної та процесуальної підстав для застосування, майновий характер втрат для порушників, кумулятивний характер санкцій, поєднання власних галузевих санкцій з санкціями інших галузей права тощо. Останнє, зокрема, дає підстави стверджувати про міжгалузевий характер відповідальності за порушення приписів фінансового законодавства. Адже нерідко фінансово-правова відповідальність поєднується із адміністративно-правовою, рідше — із кримінально-правовою. Саме такі висновки можна зробити із аналізу застосування заходів відповідальності у сфері бюджетних, податкових, видаткових відносин.

Одним з основних підходів, що використовується в останнє десятиріччя у вітчизняній юридичній літературі, є визначення фінансово-правової відповідальності як міри державного осуду, що виявляється у нормативному та забезпе-

ченому державним примусом у фінансовому праві обов'язку суб'єкта фінансового правопорушення зазнавати заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій (штраф, пеня, припинення бюджетного фінансування) за вчинення ним правопорушення у сфері публічної фінансової діяльності [8; 9]. Зауважимо, що саме такий підхід використовується й у процесі оцінки правозастосування фінансових норм учасниками фінансових правовідносин, у тому числі — при скоєнні правопорушень.

Дослідження вихідних теоретичних засад, що формують поняття фінансово-правової відповідальності, дозволяє застосовувати при розкритті її суті подвійний підхід. По-перше, йдеться про визнання особливостей її як окремого виду юридичної відповідальності. По-друге, про особливості застосування заходів фінансово-правової відповідальності в окремих фінансово-правових інститутах. Такий підхід дозволяє всебічно досліджувати характеристики, притаманні фінансово-правовій відповідальності, а також визначати її якості у процесі реалізації фінансово-правових норм, що мають різну інституційну приналежність.

Окреме місце у такій приналежності посідають норми, що стосуються до комплексних правових об'єднань, серед яких визначальне місце посідає банківське право. Адже, якщо раніше банківське право розглядалося як фінансово-правовий інститут, сьогодні багато вчених відносять його до комплексної галузі права. Однак, незважаючи на дискусію щодо правової природи банківського права, фахівці сходяться на позиції, що до учасників банківських відносин можуть застосовуватися різні заходи юридичної відповідальності, серед яких основне місце будуть відігравати заходи саме фінансово-правової відповідальності. На користь цього слугують й положення чинного банківського та фінансового законодавства.

Зокрема М. І. Трипольська, чия дисертація присвячена дослідженню проблем безпосередньо фінансово-правової відповідальності за порушення банківського законодавства в Україні, вважає, що останній притаманні наступні особ-

ливості: настає за порушення банківського законодавства; суб'єктами відповідальності є банки та інші особи, які є об'єктом перевірки НБУ, до яких можуть бути застосовані фінансово-правові санкції; фінансово-правові санкції за банківські правопорушення мають як майновий, так і організаційний характер; її заходи можуть застосовувати спеціально уповноважені органи держави, провідну роль серед яких відіграє Національний банк України; реалізується у позасудовому порядку; головною метою відповідальності є забезпечення стабільності банківської системи. Фінансово-правовою відповідальністю за порушення банківського законодавства є обов'язок суб'єкта публічних банківських відносин, який вчинив банківське правопорушення, зазнати несприятливих наслідків майнового або організаційного характеру, які реалізуються через застосування спеціально уповноваженими органами держави фінансово-правових санкцій у процесуальній формі, яка встановлена банківським законодавством України [10]. Погоджуючись у цілому з автором, тим не менше вважаємо, що у даному визначенні не відображено усі аспекти фінансово-правової відповідальності щодо порушень у сфері банківської діяльності. Зокрема автор обмежує суб'єктний склад порушників банківського законодавства лише суб'єктами публічних відносин. Якщо говорити про банківські правовідносини, що відбуваються за участю НБУ та банківських установ, у такому разі ще можна було б погодитися. Але банківське законодавство може порушуватися й клієнтами банківських установ, які навряд чи можна напряму відносити до суб'єктів публічних банківських відносин. Прикладом можуть бути порушення, допущені щодо здійснення готівкових чи безготівкових операцій, касових операцій тощо. Підходить до них як до публічних відносин навряд чи вбачається за доцільне, оскільки у такому разі простежується штучне поділення банківських відносин на публічні та приватні, що не відповідає предметному та методологічному визначенню банківського права як комплексної галузі права.

На користь зазначеного висновку мо-

жуть слугувати положення чинного банківського законодавства. Так, заходи юридичної відповідальності, що мають фінансовий характер, встановлюються за порушення у сфері організації та проведення готівкових, безготівкових розрахунків, грошово-касового обслуговування, валютного законодавства тощо. Зокрема можливість застосування фінансових санкцій передбачена щодо порушників правил здійснення операцій з готівкою. Оскільки Указом Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» № 436/95 від 12.06.1995 р., у редакції Указу Президента України № 491/99 від 11.05.1999 р. (зі змінами) [11], закріплено обов'язок застосовувати фінансові санкції у разі порушення юридичними особами всіх форм власності, фізичними особами — громадянами України, іноземними громадянами та особами без громадянства, які є суб'єктами підприємницької діяльності, а також постійними представництвами нерезидентів, через які повністю або частково здійснюється підприємницька діяльність, норм з регулювання обігу готівки у національній валюті, що встановлюються Національним банком України. Такі фінансові санкції застосовуються у вигляді штрафу:

— за перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах — у двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожний день;

— за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) у касах готівки — у п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми тощо.

У свою чергу, порядок здійснення контролю за дотриманням законодавства в сфері готівкового обігу закріплений п. 7 Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України № 637 від 15.12.2004 р. [12]. Підпунктом 7.3 даного Положення закріплюється, що відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівкою покладається на підприємців, керівників підприємств. Особи, які винні в порушенні порядку ведення операцій з готівкою, притягуються до відповідальності в уста-

новленому законодавством України порядку. У разі виявлення порушень встановленого порядку ведення операцій з готівкою органи державної податкової служби України застосовують до порушників штрафні санкції на підставі подання органів контролю згідно з законодавством України. Передбачені штрафи в повному обсязі стягуються до Державного бюджету України в порядку, встановленому законодавством.

Тобто за порушення касової дисципліни чинне законодавство встановлює заходи фінансової та адміністративної відповідальності. Відповідальність за порядок ведення операцій з готівкою покладається на підприємців, керівників підприємств, головних бухгалтерів. Своєю чергою, можливість застосування санкцій за порушення касової дисципліни покладається на уповноважені органи державної влади, у першу чергу, органи контролю.

Що стосується сфери безготівкових розрахунків, то підстави та заходи відповідальності закріплені в Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженій постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 (зі змінами) [13].

Окреме місце у сфері банківських відносин посідають питання застосування фінансово-правової відповідальності за порушення валютного законодавства. У фаховій літературі відповідальність за порушення валютного законодавства являє собою юридичну відповідальність, що полягає у застосуванні до правопорушника передбачених санкціями норм валютного законодавства заходів державного примусу, що виражаються у формі позбавлень (лишений) організаційного або майнового характеру [14]. Застосування заходів відповідальності пов'язують з владним державним примусом — адже санкції за порушення норм валютного законодавства застосовуються органами валютного контролю, що входять до структури державних органів.

Істотне місце у сфері банківської діяльності посідають й порушення, що допускаються у процесі дотримання положень законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» то-

що. Так, особливості застосування відповідальності у сфері банківської діяльності визначаються також Положенням про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства» від 17.08.2012 р. № 346 (зі змінами) [15]. Даним актом визначаються підстави і порядок запровадження Національним банком особливого режиму контролю за діяльністю банків і філій іноземних банків, застосування заходів впливу, фінансових санкцій за порушення банками, філіями іноземних банків та іншими особами, які охоплюються наглядовою діяльністю Національного банку, банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку, здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, а також у разі застосування іноземними державами, або міждержавними об'єднаннями, або міжнародними організаціями санкцій до банків чи власників істотної участі в банках, що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та/або стабільності банківської системи.

У цілому аналіз особливостей застосування заходів фінансово-правової відповідальності за порушення банківського законодавства дозволяє виокремити як загальні її ознаки, так і особливості, що впливають із банківської діяльності у цілому.

Зокрема до загальних ознак фінансово-правової відповідальності (як виду юридичної відповідальності), що застосовується до порушень у сфері банківської діяльності, можна віднести такі:

— настає виключно за скоєне правопорушення у сфері банківської діяльності;

— базується на застосуванні державного примусу — державно-владного впливу уповноважених державних органів (органів контролю, Національного банку України тощо) на поведінку суб'єктів банківських правовідносин, що скоїли правопорушення;

— носіями можуть бути колективні суб'єкти (банківські установи, клієнти банківських установ — незалежно від організаційно-правової форми та форми власності) та індивідуальні (клієнти бан-

ківських установ — фізичні особи, у тому числі суб'єкти підприємницької діяльності). Водночас зазначені суб'єкти мають бути наділені в обов'язковому порядку деліктоздатністю, тобто здатністю нести юридичну відповідальність за свої протиправні діяння;

— виражається в обов'язку правопорушника нести покарання за його протиправну поведінку у сфері банківської діяльності;

— викликає для правопорушника певні негативні наслідки, зокрема: втрату конкретних благ особистого (позбавлення посади), організаційного (позбавлення дозволу на здійснення банківської діяльності, окремих банківських операцій), майнового характеру (накладення штрафу, пені, конфіскація валютних цінностей тощо);

— встановлюється державою в особі уповноваженого органу відповідно до санкцій, визначених нормами банківського права;

— є формою негативної реакції держави на правопорушення у сфері банківської діяльності та суб'єкта, винного у його скоєнні;

— здійснюється під час правозастосовчої діяльності шляхом дотримання визначеного процесуального порядку та форм, установлених законом.

Зазначені якості фінансово-правової відповідальності у сфері банківської діяльності, що мають спільні ознаки з юридичною відповідальністю у цілому, випливають з аналізу робіт А. Й. Іванського [16], Е. С. Дмитренко [17], О. П. Орлюк [18] тощо.

На підставі вищевикладеного можна дійти наступних висновків. Фінансово-правова відповідальність, що застосовується за порушення у сфері банківської діяльності, наділяється певними інституційними ознаками, які дозволяють виокремлювати її серед інших видів юридичної відповідальності, та характеризується певними особливостями, пов'язаним зі специфікою предмета регулювання банківського права. До таких особливостей слід віднести:

— публічно-майновий характер: публічний характер виражається у тому, що правопорушення банківського законодавства як підстава фінансово-правової

відповідальності завдає шкоди публічним інтересам у галузі банківської діяльності (як складової фінансової діяльності); майновий характер полягає у публічно-правовому впливі на економічні інтереси суб'єктів, що скоїли правопорушення у сфері банківської діяльності;

— спрямованість на охорону банківських правовідносин;

— нормативною підставою для застосування є норма банківського права;

— фактичною підставою для застосування є діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта банківських правовідносин, яке містить склад фінансового правопорушення;

— процесуальною підставою для застосування є судовий акт або рішення фінансового органу (Національного банку України, органу контролю тощо) про застосування санкцій;

— залежно від виду банківського правопорушення провадження у справі може здійснюватися у позасудовому (має власний строк давності, підстави зупинення, поновлення, продовження строків) або на загальних підставах у судовому порядку;

— у результаті застосування юридичної відповідальності суб'єкти банківських правовідносин (фізичні особи, юридичні особи та їх відокремлені підрозділи) зазнають певних втрат переважно майнового характеру;

— заходи впливу спрямовані на відшкодування державі, органам місцевого самоврядування (у деяких випадках) завданої правопорушенням шкоди та покарання правопорушника у грошовій формі (властивій сфері фінансово-правового регулювання);

— заходам фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері банківської діяльності притаманна кумулятивність, тобто поєднання компенсаційної та каральної цілей;

— можливість поєднання власних санкцій (штраф, пеня) із санкціями інших галузей права (переважно адміністративного та кримінального).

Саме ці риси й дозволяють виокремувати інституційні ознаки фінансово-правової відповідальності у банківській сфері та говорити про особливості застосування її заходів за банківські правопорушення.

ПРИМІТКИ

1. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення / кол. авт. ; відп. ред. Ю. В. Баулін. — Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. — С. 10.
2. Оніщенко Н. М. Нормотактика як складова державної, правової політики / Н. М. Оніщенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012. — № 4 (126). — С. 37—42.
3. Юридична відповідальність // Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка ; 2-ге вид., допов. і перероб. — К. : Юридична думка, 2012. — С. 109.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права : навч. посіб. / П. М. Рабінович ; 3-тє вид., допов. і перероб. — К. : ІСДО, 1995. — С. 149.
5. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз : монографія / А. Й. Іванський. — О. : Юрид. літ., 2008. — С. 52, 116.
6. Будько З. М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / З. М. Будько ; Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2005. — С. 13.
7. Дмитренко Е. С. Фінансове право України. Загальна частина : навч. посіб. / Е. С. Дмитренко. — К. : Алерта ; КНТ, 2006. — С. 312.
8. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс / О. П. Орлюк. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — С. 128, 635.
9. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз : монографія / А. Й. Іванський. — О. : Юрид. літ., 2008. — С. 52, 116.
10. Трипольська М. І. Фінансово-правова відповідальність за порушення банківського законодавства в Україні / М. І. Трипольська ; Класичний приватний університет. — Запоріжжя, 2012. — С. 8.
11. Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» № 436/95 від 12.06.1995 р. (в ред. Указу Президента України № 491/99 від 11.05.1999 р., зі змінами) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436/95>.

12. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні» № 637 від 15.12.2004 р. : зареєстрована в Міністерстві юстиції України 13.01.2005 р. за № 40/10320 (зі змінами) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.

13. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 22 від 21.01.2004 р. (зі змінами) : зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 р. за № 377/8976 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

14. Орлюк О. П. Зазнач. праця.

15. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства» від 17.08.2012 р. № 346 (зі змінами) : зареєстрована в Міністерстві юстиції України 17 вересня 2012 р. за № 1590/21902 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>.

16. Іванський А. Й. Зазнач. праця.

17. Дмитренко Е. С. Зазнач. праця.

18. Орлюк О. П. Зазнач. праця.

Куровский Сергей. Институциональные признаки финансово-правовой ответственности в сфере банковской деятельности.

В статье анализируются особенности финансово-правовой ответственности как вида юридической ответственности. Определяются особенности применения финансово-правовой ответственности за нарушения, допускаемые в банковской сфере. С этой целью анализируются особенности предметного регулирования банковского права и банковского законодательства. Определяются общие и особенные черты, позволяющие выделить институциональные признаки финансово-правовой ответственности в сфере банковской деятельности.

Ключевые слова: банковская деятельность, банковское законодательство, банковские правоотношения, финансово-правовая ответственность.

Kurowski Sergey. Institutional characteristics of financial and legal liability in banking activities.

The paper analyzes the features of the financial and legal responsibility as a form of legal liability.

Has a legal responsibility, different from other types of liability, legal content. Legal liability is a form of social responsibility, following the various violations of social norms. Constitutional rules contain provisions for four basic types of legal responsibility. In legal science presented reasonable positions on other independent types of legal liability. A large number of scientific and educational works in the field of finance proves the existence of financial liability. However, very little attention is paid to financial and legal responsibility in banking. Functions of financial liability are the main directions of its legal effect on the financial relationship. They manifested its social purpose; their goals are achieved through financial liability. Financial liability is closely related to the original type of legal liability. Research output theoretical principles that form the concept of financial liability, allows you to apply the disclosure of its essence dual approach. First, it is recognition of its features as separate legal liability. Secondly, we should talk about the features of application of financial and legal liability in some financial and legal institutions.

Identify features of the application of financial and legal responsibility for violations admitted in banking. To this end, analyzes the features of substantive regulation of the banking law and banking law. Identify general and specific features that allow determining the institutional features of the financial and legal responsibility in the field of banking.

Financial liability in banking comes to exclusively committed offenses in banking. It is based on the use of state coercion — state-powerful influence of the authorized state bodies (regulatory authorities, the National Bank of Ukraine, etc.) to conduct business banking relationships that committed the offense. It is expressed in the obligation of the offender punished for his misconduct in banking.

The special features of financial liability in banking relationships include public-property nature. Such liability is aimed at protecting banking relationships; it is — a normative basis for the application is the provision of banking law. Factual basis for its application is act (action or inaction) of the banking relationships that appear to constitute a financial offense. Procedural basis for its application is a judicial act or decision of the financial authority (National Bank of Ukraine, body control, etc.) sanctions. Depending on the type of banking offense proceedings of the case can be made out of court or on a general basis in court. In the application of the legal liability of banking relationships (individuals, legal entities and their affiliates) suffer some losses mainly of material nature. Interventions designed to redress the state, local governments (in some cases) caused damage offense and punishment of the offender in cash (typical field of financial regulation). For measures of financial liability for violations of banking is characterized cumulateness, that is, a combination of compensation and punitive purposes. For such liability the possibility of combining its own sanctions (fines, penalties) of sanctions other areas of law (mainly administrative and criminal). These features allow you to isolate and institutional features of financial liability in the banking sector and talk about the features of the application of measures for banking offenses.

Key words: banking, banking law, banking relationships, financial and legal responsibility.